

**Maharashtra State Board of Secondary and
Higher Secondary Education, Pune 04**

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

Weightage to topics

Sr. No.	Topic	Marks	Marks with options
1	Population : Part - 1	12	17
2	Population : Part - 2	8	11
3	Human Settlements and Land Use	8	11
4	Primary Economic Activities	12	17
5	Secondary Economic Activities	12	17
6	Tertiary Economic Activities	10	14
7	Region and Regional Development	10	14
8	Geography : Nature and Scope	8	11
	TOTAL	80	112

Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune 04

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

WEIGHTAGE TO PRACTICALS

Sr. No	Title of the Practical	Marks	Marks with options
1	Data Collection : Surveying Through App	5	5
2	Data Organisation	2	2
3	Data Analysis: Measures of Dispersion	4	8
4	Data Analysis: Rank Correlation		
5.	Data Representation: Divided Circles	3	6
6	Data Representation: Divided Bar Graphs		
7	Data Representation: Construction of a Population Pyramid		
8	Interpretation of Toposheet: Human Settlements	4	5
9	Interpretation of Toposheet: Land Use and Occupations		
10	Interpretation of Toposheet: Transport and Communication		
11	Viva Voce and Certified Journal	2	2
	TOTAL	20	28

NOTE: REGARDING GEOGRAPHY PRACTICAL NO. 1

In Geography Practical, Practical No. 1 is a “Surveying Through Mobile App”.

This practical work is for 5 Marks. ‘Balbharati’ has developed special Apps for this purpose respectively for teachers and students. Use the following links to download it.

1. For Teacher:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=in.ebalbharati.geoteacher&hl=en>

2. For Students:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=ebalbharati.geosurvey&hl=en>

**Maharashtra State Board of Secondary and
Higher Secondary Education, Pune 04**

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

WEIGHTAGE TO OBJECTIVES

Sr. No.	OBJECTIVES	MARKS	MARKS WITH OPTIONS
1	REMEMBERING	8	11
2	UNDERSTANDING	24	34
3	APPLICATION	16	22
4	ANALYSIS	8	11
5	EVALUATION	24	34
6	CREATIVITY		
7	VALUE EDUCATION		
8	LIFE SKILLS		
	TOTAL MARKS	80	112

**Maharashtra State Board of Secondary and
Higher Secondary Education, Pune 04**

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

WEIGHTAGE TO QUESTIONS

SR. No.	QUESTION TYPES	MARKS	MARKS WITH OPTION
1	OBJECTIVE	20	20
2	SHORT ANSWER	40	56
3	ESSAY TYPE	20	36
	TOTAL MARKS	80	112

**Maharashtra State Board of Secondary and
Higher Secondary Education, Pune 04**

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

FIRST TERM EXAMINATION

SR. NO.	TOPIC	MARKS	MARKS WITH OPTION
1	Population : Part - 1	12	17
2	Population : Part - 2	8	11
3	Human Settlements and Land Use	8	11
4	Primary Economic Activities	12	17
5	Secondary Economic Activities	10	14
	TOTAL MARKS	50	70

Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune 04

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

QUESTION PAPER PATTERN

Time: 3 Hour

Marks: 80

Note:

1. All questions are compulsory.
2. Draw relevant diagrams / graphs where ever necessary.
3. Use of color pencil is allowed.
4. Use of map stencil is allowed.
5. Figures to the right indicates full marks.
6. Tie your supplement of map to your main Answer sheet.

- Q.1 Answer the sub-questions as per given instructions.** 20
- A. Complete the chain and rewrite in your answer paper: (5)
- B. Do as directed (5)
- C. Choose the correct option by identifying the correct co-relation in given statements. (5)
- D. Identify the incorrect group or factor (5)
- Q.2 Give geographical reasons (Any 4) (4 / 6)** 12
- Q.3 Distinguish between (Any 3) (3 / 5)** 9
- Q.4. A Mark and name the following on the outline Map of the world with suitable index. (Any 6): (6 / 8)** 6
- B Read the following Map/Graphs and answer the questions given below. (5 / 5) 5
- Q.5 Write short notes. (Any 3) (3 / 5)** 12
- Q.6. A Read the following passage and answer the question given below. (4 / 4)** 4
- B Draw neat labeled diagram (Any 2) (2 / 3) 4
- Q.7. Answer the following question in detail (Any 1) (1 / 2)** 8

Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune 04

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

QUESTION PAPER PATTERN

Time: 3 Hour

Marks: 80

Note:

1. All questions are compulsory.
2. Draw relevant diagrams / graphs where ever necessary.
3. Use of color pencil is allowed.
4. Use of map stencil is allowed.
5. Figures to the right indicate full marks.
6. Tie your supplement of map to your main Answer sheet.

Q.1 Answer the sub-questions as per given instructions.

A. Complete the chain and rewrite in your answer paper:

5

Q.	A	B	C
1	1.	1.	1.
2	2.	2.	2.
3	3.	3.	3.
4	4.	4.	4.
5	5.	5.	5.
	6.	6.	6.

B. Do as directed

5

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

C. Choose the correct option by identifying the correct co-relation in given statements. 5

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

D. Identify the incorrect group or factor 5

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Q.2 Give geographical reasons: (Any 4) 12

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Q.3 Distinguish between: (Any 3) 9

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Q.4. A Mark and name the following on the outline Map of the world with suitable index.

(Any 6): 6

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

Q. 4.B Read the following Map/Graphs and answer the questions given below. 5

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Q.5 Write short notes: (Any 3) 12

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Q.6. A Read the following passage and answer the question given below. 4

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

B Draw neat labelled diagram (Any 2) 4

- 1.
- 2.
- 3.

Q. 7. Answer the following question in detail (Any 1) 8

- 1.
- 2.

Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune 04

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

Question Paper Pattern

First Term Examination

Time: 2.30 hours.

Marks: 50

Note:

1. All questions are compulsory.
2. Draw relevant diagrams / graphs where ever necessary.
3. Use of color pencil is allowed.
4. Use of map stencil is allowed.
5. Figures to the right indicates full marks.
6. Tie your supplement of map to your main Answer sheet.

Q.1 Answer the sub-questions as per given instructions.

(A) Identify correct factor/ option.	(3)
B) Complete the chain.	(4)
C) Complete the following statements as per the instructions given below.	(3)
D) Identify the statements - True or False.	(3)

Q.2 Give Geographical reasons, (Any two). (2 / 3) (6)

Q.3. Differentiate between. (Any two). (2 / 3) (6)

Q.4) (a) Mark and name the following on the outline Map of the world with suitable index. (4 / 4) (4)

B) Read the given graph and answer the following questions.	(3)
1).	
2).	
3)	

Q.5) Write short notes. (Any one). (1 / 2) (4)

Q.6 (A) Read the given passage and answer the following questions. (4)

(B) Draw neat labelled diagram (Any one).	(2)

Q.7 nswer in detail (Any one). (1 / 2) (8)

Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune 04

Sub. : Geography (39)

Std. : XII

Model Question Pattern

Practical

Time: 3 hours.

Marks: 20

Q.1	Surveying through the 'Balbharati GeoSurvey' App.	5
Q.2	A) Data Organization.	2
	B) Statistical Techniques- Data analysis-Dispersion or Rank Correlation. (1/2).	4
Q.3	Data Representation. (1/2).	3
Q.4	Topographical Maps Interpretation. (4/5).	4
Q.5	Viva voce & Journal.	2

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल (३९)

इयत्ता १२ वी

घटकनिहाय गुणविभागणी

क्र. सं.	प्रकरण	गुण	विकल्पासह गुण
१	लोकसंख्या - भाग १	१२	१७
२	लोकसंख्या - भाग २	८	११
३	मानवी वस्ती आणि भूमी उपयोजन	८	११
४	प्राथमिक आर्थिक क्रिया	१२	१७
५	द्वितीयक आर्थिक क्रिया	१२	१७
६	तृतीयक आर्थिक क्रिया	१०	१४
७	प्रदेश आणि प्रादेशिक विकास	१०	१४
८	भूगोल : स्वरूप व व्याप्ती	८	११
	एकूण गुण	८०	११२

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल (३९)

इयत्ता १२ वी

प्रात्यक्षिके

घटकनिहाय गुणविभागणी

क्र.सं	घटकनिहाय प्रश्न	गुण	विकल्पासह गुण
१	सर्वेक्षणाद्वारे माहिती गोळा करणे: पच्या साहाय्याने सर्वेक्षण	५	५
२	विदा (सांख्यिकीय माहिती) संघटन	२	२
३	विदा विश्लेषण: अपस्करणाचे मापन	४	८
४	विदा विश्लेषण: गुणानुक्रम सहसंबंध		
५	विदा सादरीकरण: विभाजित वर्तुळ काढणे	३	६
६	विदा सादरीकरण: विभाजित आयत आलेख		
७	विदा सादरीकरण: लोकसंख्या मनोरा काढणे		
८	स्थलनिर्देशक नकाशाचे विश्लेषण: मानवी वस्ती	४	५
९	स्थलनिर्देशक नकाशाचे विश्लेषण: भूमी उपयोजन आणि व्यवसाय		
१०	स्थलनिर्देशक नकाशाचे विश्लेषण: वाहतूक आणि संदेशवहन		
	मौखिक आणि प्रात्यक्षिक वही	२	२
	एकूण गुण	२०	२८

टीप: भूगोल प्रात्यक्षिक क्रमांक-१ संदर्भात.

भूगोल प्रात्यक्षिक कार्यामधील प्रात्यक्षिक क्रमांक -१ हे मोबाईल फोन 'अॅपच्या सहाय्याने सर्वेक्षण' करणे हे आहे. हे प्रात्यक्षिक कार्य ५ गुणांचे असून त्यासाठी बालभारती द्वारे अनुक्रमे शिक्षक व विद्यार्थी यांच्यासाठी स्वतंत्र 'अॅप' ची निर्मिती करण्यात आली आहे. ते अॅप डाउनलोड करण्यासाठी खालील दुवे (Links) यांचा वापर करावा.

१. शिक्षकांसाठी:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=in.ebalbharati.geoteacher&hl=en>

२. विद्यार्थ्यांसाठी:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=ebalbharati.geosurvey&hl=en>

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल (३९)

इयत्ता १२ वी

उद्दिष्टानुसार गुण विभागणी

क्र. सं.	उद्दिष्टे	गुण	विकल्पासह
१	स्मरण	८	११
२	आकलन	२४	३४
३	उपयोजन	१६	२२
४	संश्लेषण	८	११
५	मूल्यमापन	२४	३४
६	सर्जनशीलता		
७	मूल्यशिक्षण		
८	जीवन कौशल्य		
	एकूण गुण	८०	११२

प्रश्नप्रकारानुसार गुण विभागणी

क्र. सं.	प्रश्न प्रकार	गुण	विकल्पासह गुण
१	वस्तुनिष्ठ	२०	२०
२	लघूत्तरी	४०	५६
३	दीर्घोत्तरी	२०	३६
	एकूण गुण	८०	११२

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल (३९)
इयत्ता १२ वी

प्रथम सत्र परीक्षा

घटकनिहाय गुणविभागणी

क्र.सं.	प्रकरण	गुण	विकल्पासह
१	लोकसंख्या - भाग १	१२	१७
२	लोकसंख्या - भाग २	८	११
३	मानवी वस्ती आणि भूमी उपयोजन	८	११
४	प्राथमिक आर्थिक क्रिया	१२	१७
५	द्वितीयक आर्थिक क्रिया	१०	१४
	एकूण गुण	५०	७०

प्रथम सत्र परीक्षा

प्रश्नप्रकारानुसार गुण विभागणी

क्र.सं.	प्रश्न प्रकार	गुण	विकल्पासह
१	वस्तुनिष्ठ	१३	१३
२	लघूत्तरी	२५	३३
३	दीर्घोत्तरी	१२	२४
	एकूण गुण	५०	७०

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल (३९)

इयत्ता १२ वी

नमुना प्रश्नपत्रिका आराखडा

वेळ : ३ तास

गुण : ८०

सूचना :

- (१) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे
- (२) प्रश्नांची उत्तरे लिहिताना आवश्यक तेथे योग्य आकृत्या/आलेख काढावे
- (३) रंगीत पेन्सिल वापर करण्यास परवानगी आहे
- (४) नकाशा स्टेन्सिल वापर योग्य तेथे करावा
- (५) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात
- (६) नकाशा पुरवणी मूळ उत्तर पत्रिकेस जोडावी

- प्र १. दिलेल्या सुचने नुसार खालील उप घटक सोडवावेत. (२०)
- अ) साखळी पूर्ण करा : (५)
- ब) पुढील विधाने दिलेल्या सूचनेनुसार पूर्ण करा (५)
- क) अचूक घटक ओळखा (५)
- ड) चुकीचा घटक ओळखा (५)
- प्र २. भौगोलिक कारणे लिहा: (६ पैकी ४) (१२)
- प्र ३. फरक स्पष्ट करा : (५ पैकी ३) (९)
- प्र ४ (अ) नकाशात पुढील माहिती भरा (८ पैकी ६) (६)
- प्र ४. (ब) आलेख / नकाशावाचनावर आधारित प्रश्न (५)
- प्र ५. टीपा लिहा : (५ पैकी ३) (१२)
- प्र ६. (अ) उताराचे वाचन करून प्रश्नांची उत्तरे लिहा : (४)
- प्र ६. (आ) आकृती काढून नावे द्या (३ पैकी २) (४)
- प्र ७. सविस्तर उत्तरे लिहा : (२ पैकी १) (८)

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल (३९)
इयत्ता १२ वी

नमुना प्रश्नपत्रिका आराखडा (प्रथम सत्र परीक्षा)

वेळ : २.५ तास

गुण : ५०

सूचना :

- (१) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे
- (२) प्रश्नांची उत्तरे लिहिताना आवश्यक तेथे योग्य आकृत्या/आलेख काढावे
- (३) रंगीत पेन्सिल वापर करण्यास परवानगी आहे
- (४) नकाशा स्टेन्सिल वापर योग्य तेथे करावा
- (५) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात
- (६) नकाशा पुरवणी मूळ उत्तर पत्रिकेस जोडावी

- प्र १. दिलेल्या सूचने नुसार खालील उप घटक सोडवावेत. (१३)
- अ) साखळी पूर्ण करा : (४)
- ब) पुढील विधाने दिलेल्या सूचनेनुसार पूर्ण करा (३)
- स) अचूक घटक ओळखा (३)
- ड) चुकीचा घटक ओळखा (३)
- प्र. २. भौगोलिक कारणे लिहा: (३ पैकी २) (६)
- प्र. ३. फरक स्पष्ट करा : (३ पैकी २) (६)
- प्र. ४. (अ) नकाशात पुढील माहिती भरा (५ पैकी ४) (४)
- प्र. ४. (ब) आलेख / नकाशावाचनावर आधारित प्रश्न (३)
- प्र. ५. टीपा लिहा : (२ पैकी १) (४)
- प्र. ६. (अ) उताराचे वाचन करून प्रश्नांची उत्तरे लिहा : (४)
- प्र. ६. (आ) आकृती काढून नावे द्या (२ पैकी १) (२)
- प्र. ७. सविस्तर उत्तरे लिहा : (२ पैकी १) (८)

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल (३९)

इयत्ता १२ वी

नमुना प्रश्नपत्रिका आराखडा

भूगोल प्रात्यक्षिक कार्य (३९)

वेळ : ३ तास

गुण : २०

प्रश्न १. "Balbharati GeoSurvey" ॲप सहाय्याने सर्वेक्षण.	५
प्रश्न २. अ) विदा संघटन	२
आ) संख्याशास्त्र - विदा संघटन/ विदा विश्लेषण- अपस्करणाचे मापन/ गुणानुक्रम सहसंबंध. (दोन पैकी एक)	४
प्रश्न ३. विदा सादरीकरण- (दोन पैकी एक)	३
प्रश्न ४. स्थलनिर्देशक नकाशा विश्लेषण. (पाच पैकी चार) -	४
प्रश्न ५. मौखिक परीक्षा व प्रात्यक्षिक वही.	२

=====